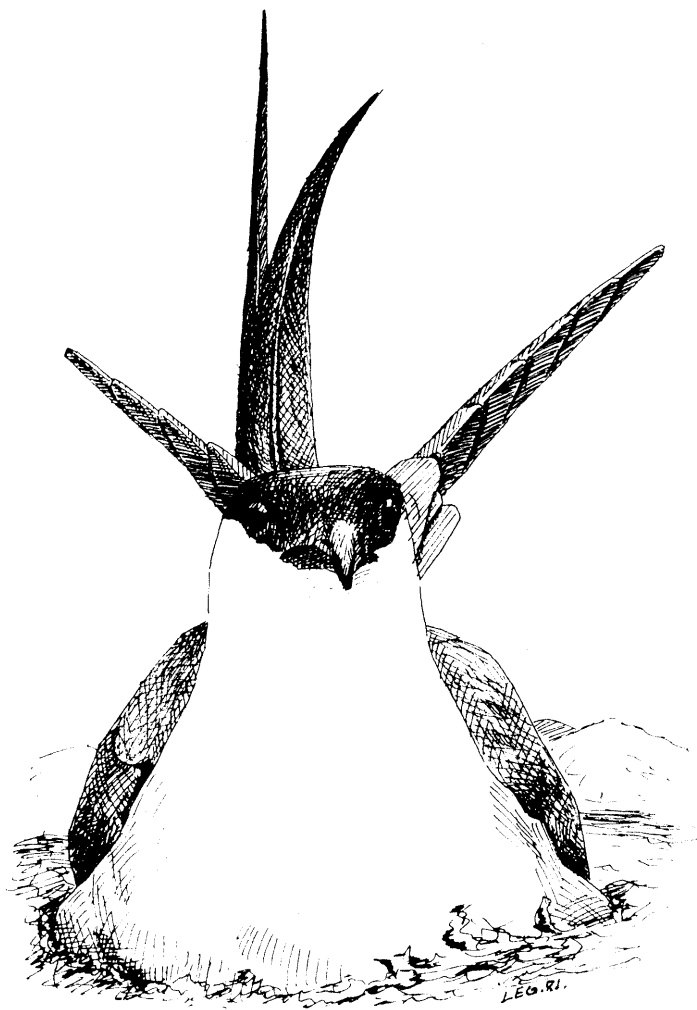

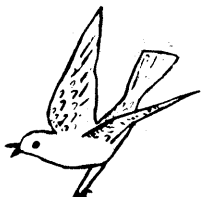

PIPLERKA

Årgang 11-Nr.2 - 1981

Organ for Norsk Ornitologisk Forening - Avdeling Vest-Agder

PIPLERKA

R E D A K S J O N E L T

Redaksjonen:

Bernt K. Knutsen, Skjebstadvn. 37, 4500 MANDAL

Tlf. 043 - 63 784. (Ansv. red.)

Leif E. Gabrielsen, 4532 ØYSLEBØ.

Hallvard Vinje, V. Håland, 4500 MANDAL

Bjørn Erik Hellang, (kontaktmann for Lista).

\$

Alt stoff til P I P L E R K A sendes til redaktøren, eller leveres til redaksjonsmedlemmet i lokallaget ditt.

\$

P I P L E R K A kommer ut med min. to max. fire nummer årlig, og sendes gratis til alle medlemmer av N O F / Avd. Vest-Agder.

\$

Abonnementprisen på PIPLERKA er kr. 15,00 og innbetales på bankgironummer 9401 21 50894.

PIPLERKA er trykket i 500 eks.

\$

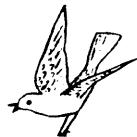
Forsidetegning.

Bjørnson spørger: "Undrer meg på hva jeg får å se over de høye fjelle ? "

Og Leif E. Gabrielsen svarer: "Fjelljo---".

\$

31.12.1981.

Det er med svært blandede følelser jeg setter meg til skrivemaskinen igjen. Sorg og irritasjon over vanvittig jakt på lista. Kåre forteller i telefonen at det foregår organisert jakt på grågås. Uvettige jegere ligger hele dagen og jakter på den store grågåsflokken som går og beiter på en kornåker. Gåseflokken som teller (talte) over 200 individer, blir beskytt mer eller mindre hele dagen, slik at de ikke får ro til å ta til seg næring, men stadig blir jaget på vingene. Det energitap som derved oppstår, sammen med de lave temperaturene vi har om dagen (medio desember), utgjør en stor trussel mot gåseflockens eksistens.

Hva har man så å glede seg over i disse iskalde tider? Jo, bl.a. telefon om hjelp til "fastfrosne" kanadagjess i Leirvika i Mandal. Nå viste det seg at gjessene var i fin form og ikke trengte noen assistanse.

Likedan varmer det å se den omsorg alle fuglevennene viser ved utlegging av mat til våre vinterfugler.

Enkelte har kjøpt solsikkefrø for over tusen kroner.

Det kom en pakke i posten her om dagen.

Den var fra fylkesmannen i Vest-Agder og inneholdt en tykk bok med opplysninger om verneverdige naturområder i Vest-Agder fylke. De var ordnet kommunevis på en fin og oversiktlig måte. Dessuten er alle områdene tegnet inn på kommune kart i målestokk 1 : 50.000.

Oversikten er utarbeidet av friluft- og naturvernkonsulent Helge Kiland, vår forøvrig utmerkede sekretær i fylkesavd. N O F. All honnør til Helge for det strålende arbeid han her har utført.

B. K. K.

Fig.1. Øya Hilles geografiske plassering i Vest-Agder.

Fig.2. Hille med Måkeheia.

ORNITOLOGISKE REGISTRERINGER PÅ HILLE 1981

Finn Jørgensen, Jan Michaelsen, Atle Qvale og Hallvard Vinje.

Innledning.

Det har lenge vært et ønske å finne fram til et område i eller i nærheten av Mandal hvor det ville være mulig å drive ornitologiske registreringer av fugletrekket. Spørsmålet har da også hele tiden vært hvilket sted som eventuelt kunne egne seg til dette formål. Man burde ihvertfall kunne forvente et fugletrekk av et visst omfang, samt at stedet ikke ville være for vanskelig å komme til (f.eks. pga. uvær).

Høsten 1980 var flere medlemmer fra NOF - Mandal lokallag på ekskursjon til øya Hille i den sørvestre del av Mandal kommune. Denne øya har i sørvest en landtunge (Måkeheia) som danner en naturlig avslutning for fugl på høsttrekk før selve "størhavet". I 1981 ble stedet besøkt flere ganger vår og høst. Det er erfaringer fra disse besøkene som er summert opp i denne artikkelen.

Kort beskrivelse av området.

Øya Hille ligger sørvest i Mandal kommune i Vest-Agder og utgjør en utpost mot havet i sør (fig. 1). Selve øya er relativt stor i utstrekning (ca. 4,25 km på det lengste og ca. 3 km på det bredeste), slik at det har vært nødvendig å begrense det ornitologiske arbeidet til den sørvestre delen som heter Måkeheia (fig. 2). Det er dette området som det etterfølgende beskriver.

Den naturlige terrengformasjonen (topografien) har hovedretningen NV - SØ. Dvs. at utformingen av bukter og vikar, daler og heiområder bærer preg av dette. Til tross for øyas beliggenhet langt ute i skjærgården, fins det en rikelig vegetasjon som er kraftigst utviklet der den finner ly for vær og vind. På heirabbene vokser det helst lyng, mens det i tilknytning til smådalene ofte er kraftig buskvegetasjon og endog en god del høyere trær. I den sørvestre del av Måkeheia er det et nokså stort myrområde med endel takrør og vierkratt. Dessuten fins det også noen mindre ferskvannsspytter spredt omkring. Noen nærmere kartlegging av vegetasjon og topografi er foreløpig ikke utført.

Besøk.

I løpet av 1981 er området besøkt ved fem forskjellige anledninger. Det har vært kortere dagsturer 4/4, 10/5, 6/6 og 2/8, samt en tredagerstur 24-26/9. Den 2/8 var turen først og fremst ment som en ryddetur for fangstplasser for nett, slik at observasjonene denne dag er svært tilfeldige.

I forbindelse med spetemberturen kan det være av interesse å sakse følgende fra AQ's dagboknotater: "Så kom høsten, og det ble bestemt at vi skulle ut på Hille 19-20/9, men det ble avlyst pga. dårlig vær. Neste uke var vi frampå igjen, og vi hadde alle høstferie 24-25/9. Onsdag 23. kom, det var fint vær og vi bestemte oss for å dra ut om kvelden. Ut kom vi og stablet oss sjanglende avsted (litt skjelve i bena etter båtturen) med full oppakning og det hele innover til avtalt teltplass på myra. Vi hadde tatt med 2 telt og endel proviant (ryggsekk full av epler (?), flere kg sjokolade (?), boksemat, brød og vann). Av utstyr hadde vi: 8 mistnett, 2 kameraer (Pentax MEsuper), 3 kikkerter, 1 kassettspiller (m/fuglelyder) og 1 teleskop. Av litteratur hadde vi med oss: Svenssons "Identification Guide to European Passerines", Haftorns "Norges Fugler" og flere felt-håndbøker. Kvelden gikk med til å rigge opp teltene og gjøre i stand utstyret. Da vi våknet neste dag regnet det, og det eneste vi gjorde var å sette opp og deretter sperre nettene. Utpå dagen ble det oppholdsvær, og det ble da fanget litt med 7 nett. Neste dag fortsatte på samme måten, med regn morgen og kveld. Siste dag var det opphold fra morgenen av, og sola glimtete av og til. Med bedre vær steg også ringmerkingsresultatene. Været skulle bli verre igjen utover dagen, så vi dro fra Hille i 16-tiden 26/9. Tross våte og delvis amputerte, ornitologiske dager, var alle enige om at turen hadde vært vellykket".

Observasjoner.

En totalliste over hvilke arter som ble påtruffet og i hvilket antall fuglene opptrådte er ført opp i tabell 1. Totalt dreier dette seg om 80 forskjellige arter. Her skal kommenteres noen av de mest interessante observasjonene. På turen 4/4 ble det sett 3 gråstrupedykkere sammen i en bukt nord for Måkeheia. Av disse var én i nesten full sommerdrakt, mens de andre hadde overgangsdrakt vinter/sommer. Fuglene dukket etter småfisk. En

Myr i den sørvestre del av Måkeheia.

Alle fotos : Hallvard Vinje.

Atle Qvale i ferd med å løsne en fugl fra nettet.

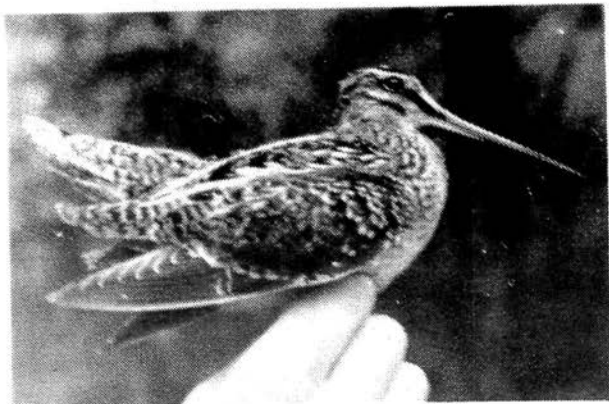
Blåmeis, dominerende i nettfangsten.

enslig havhest ble sett i stille vær nær land om formiddagen den 6/6. Storskarven synes å være en vanlig fugl her ute, og særlig 4/4 var det et aktivt trekk av storskarv over området. Flokkene (opptil 55 ind. i én flokk) trakk alle mot NV. Den 26/9 ble det sett en dvergfalk på trekk. Av alkefugl er kun lomvi registrert, men bare i form av et dødt ilanddrevet eksemplar. To adulte fjellerker ble sett 2/8, en overraskende tidlig notering for et eventuelt høsttrekk. Den 6/6 hadde en syngende blåstrupehann tilhold i myra på Måkeheia, rimeligvis et forsinket vårtrekkeksemplar. Et rovfuglribb av en duetrost ble funnet 4/4. Fuglen må kort før ha blitt tatt. En syngende møller ble hørt og sett den 10/5. Tornsangeren må betegnes som en karakterfugl i Måkeheiaområdet, 10/5 ble 5 eks. registrert og 6/6 hele 15 eks., hvorav en god del syngende, revirhevdende hanner. En gransanger ble fanget 10/5. Arten er svært fåtallig om våren i Mandalsområdet. To stjertmeisflokker på tilsammen ca. 40 individer ble observert på septemberturen. På samme tur ble også en overflygende gråspurvflokk på ca. 10 individer sett, en art som ikke hekker i området.

Hvis en skal kommentere observasjonene generelt, var aprilturen karakterisert ved en god del storskarv, andearter, troster (særlig svarttrost), stær og bokfink. Det var m.a.o. en god del aktivt trekk over området. På maituren var det enda trekkende storskarv å se, men da var det først og fremst løvsanger og bokfink som dominerte. Junituren ga som forventet lite aktivt trekk, men til gjengjeld opplysninger om hekkefuglfaunaen. I september var det som rimelig kan være relativt mye fugl, særlig siste turdag (26/9). Det ble ikke foretatt noen eksakt opp-tegnelse over alle arter, men det var "vanligere" arter som dominerte. Været på denne septemberturen var også relativt vått, noe som også reduserte feltaktiviteten.

Ringmerking.

I tabell 2 er listet alle fugler ringmerket på Hille 1981. Totalt ble det merket 194 fugler av 24 arter. Fangsttiden har vært svært beskjeden, ca. 155 nettimer (1 nettime = 1 nett (30'x9') opp-slått i én time). Det er blitt brukt fra 5-7 nett av standard størrelse. Nettene har vært konsentrert om den store myra i Måkeheiaområdet. Den dominerende fangstarten har vært blåmeis (34,5% - 67 ind.), men ellers endel munk (9,3% - 18 ind.), bokfink (8,8% - 17 ind.), kjøttmeis (8,2% - 16 ind.) og rød-

En enkeltbekkasin er
innfanget for ring-
merking. Foto :
Hallvard Vinje.

strupe (7,2% - 14 ind.). Den største fangstdagen ble 26/9 med 78 individer totalt. Fra merkelisten ellers er det ingen spesielle, oppsiktsvekkende arter.

Avsluttende kommentarer/fremtidig arbeid.

På bakgrunn av resultatene fra 1981 års registrering av fuglelivet på Hille, er det for tidlig å si noe sikkert om hvor godt egnet området er for trekkfuglstudier. Noe særlig stort og omfattende vårtrekk over området synes ikke å være tilstede, men det skal ikke utelukkes at enkelte dager kan by på "en god del fugl i luften". For høsttrekket må en derimot forvente et betydelig trekk over området, men her må en ha langt mer data å bygge på. Det spinkle materialet fra 1981 kan tyde på at Hille rent ornitologisk vil være relativt interessant. Bare langt flere turer spredd over begge trekkperioder vil gi sikrere holdepunkter på dette område.

Den vesentligste ulempen ved å bruke Hille som utgangspunkt for trekkfuglstudier synes ganske opplagt å være at det er en øy som kan være vanskelig tilgjengelig når det er dårlig vær (sterk vind og høy sjø), siden en er avhengig av båt for å komme dit. Med et mer permanent feltopplegg vil det også være aktuelt med et rimelig botilbud, men dette synes for fremtiden ikke å være uoverkommelig.

Mandal lokallag er under alle omstendigheter innstilt på å intensivere feltarbeidet på Hille neste år. Til det trengs en motivert gjeng - unge som eldre - som vil være med på å bygge opp et fast utgangspunkt for studier av trekkfugl i et område av landet som tross alt er lite utforsket.

TABELL 1. OBSERVERTE ARTER PÅ HILLE 1981. ARTER MERKET MED
STJERNE ER SPESIELT OMTALT I TEKSTEN.

ART / DATO	4/4	10/5	6/6	2/8	24-26/9
Gråstrupedykker*	3	-	-	-	-
Havhest*	-	-	1	-	-
Storskarv*	95	30	-	-	15
Gråhegre	-	-	-	-	2
Gravand	5	-	-	-	-
Krikkand	-	-	-	-	1
Stokkand	21	-	-	-	6
Ærfugl	75	x	x	5	10
Kvinand	28	-	-	-	-
Siland	3	x	-	-	-
Laksand	5	-	-	-	-
Hønehauk	-	-	-	-	3
Spurvehauk	-	-	-	-	2
Tårnfalk	1	-	-	-	1
Dvergfalk*	-	-	-	-	1
Tjeld	x	x	x	-	-
Vipe	1	-	-	-	-
Enkeltbekkasin	1	-	-	-	7
Rugde	1	-	-	-	-
Strandsnipe	-	3	-	-	-
Hettemåke	25	7	-	-	-
Fiskemåke	x	x	x	x	x
Sildemåke	1	x	x	x	-
Gråmåke	x	x	x	x	x
Svartbak	x	x	x	30	x
Makrellterne	-	40	x	x	-
Lomvi*	-	-	-	-	1
Ringdue	4	4	1	-	2
Gjøk	-	2	1	-	-
Vendehals	-	1	-	-	-
Flaggspett	-	-	-	-	1
Tårnseiler	-	-	6	-	-
Sanglerke	5	-	-	-	-
Fjellerke*	-	-	-	2	-
Låvesvale	-	4	-	1	-
Taksvale	-	2	-	-	-

ART / DATO	4/4	10/5	6/6	2/8	24-26/9
Trepiplerke	-	5	1	x	-
Heipiplerke	5	10	-	2	x
Skjærpiplerke	5	1	5	x	1
Linerle	4	x	4	-	-
Gjerdessnett	2	-	-	-	x
Jernspurv	10	4	6	-	2
Rødstrupe	15	5	-	-	x
Blåstrupe*	-	-	1	-	-
Rødstjert	-	-	-	-	1
Buskskvett	-	-	-	-	1
Steinskvett	-	-	2	-	-
Svarttrost	50	4	2	-	x
Gråtrost	-	-	-	-	x
Måltrost	10	-	1	-	-
Rødvingetrost	3	-	-	-	-
Duetrost*	1	-	-	-	-
Møller*	-	1	-	-	-
Tornsanger*	-	5	15	-	-
Hagesanger	-	-	2	-	7
Munk	-	-	-	-	20
Gransanger*	-	1	-	-	2
Løvsanger	-	50	10	x	3
Fuglekonge	3	-	-	-	x
Svarthvit flue- snapper	-	2	-	-	-
Stjertmeis*	-	-	-	-	40
Løvmeis	-	-	-	-	x
Granmeis	-	-	-	-	x
Blåmeis	5	2	1	-	x
Kjøttmeis	5	1	-	-	x
Spettmeis	-	-	-	-	1
Trekryper	-	-	-	-	1
Nøtteskrike	-	-	-	-	2
Skjære	-	-	1	-	1
Kråke	x	x	4	-	x
Ravn	-	-	-	-	1
Stær	450	x	-	-	-
Gråspurv*	-	-	-	-	10
Bokfink	30	50	4	-	10
Bjørkefink	-	1	-	-	x
Grønnsisik	-	-	-	-	2000

ART / DATO	4/4	10/5	6/6	2/8	24-26/9
Bergirisk	-	2	-	-	-
Dompap	3	-	-	-	-
Gulspurv	3	2	-	-	x
Sivspurv	1	10	2	-	3

TABELL 2. FUGLER RINGMERKET PÅ HILLE 1981.

ART / DATO	10/5	6/6	24/9	25/9	26/9	TOTALT
Enkeltbekkasin	-	-	1	-	-	1
Svartbak	-	2	-	-	-	2
Heipiplerke	-	-	-	1	1	2
Gjerdsmett	-	-	-	1	2	3
Jernspurv	2	4	-	-	2	8
Rødstrupe	1	-	4	1	8	14
Rødstjert	-	-	-	1	-	1
Buskskvett	-	-	-	1	-	1
Svarttrost	1	-	-	2	1	4
Tornsanger	1	5	-	-	-	6
Hagesanger	-	-	-	3	4	7
Munk	-	-	2	9	7	18
Gransanger	1	-	1	1	-	3
Løvsanger	3	-	-	-	3	6
Fuglekonge	-	-	-	2	3	5
Granmeis	-	-	1	-	2	3
Blåmeis	-	-	26	13	28	67
Kjøttmeis	-	-	6	4	6	16
Spettmeis	-	-	-	-	1	1
Trekryper	-	-	-	-	1	1
Bokfink	5	1	5	3	3	17
Bjørkefink	-	-	-	1	2	3
Grønnsisik	-	-	-	1	3	4
Sivspurv	-	-	-	-	1	1
TOTALT	14	12	46	44	78	194

Makrellterne. Tegning: Leif E. Gabrielsen.

SJØFUGLTELJINGAR I VEST-AGDER 1981

Helge Kiland

Registreringane i 1981 har følgd samme metode som tidlegare. I Vest-Agder er alle sjøfuglreservata blitt undersøkt, med unntak av nr. 85 Jakobsholmen, Lilleholmen og Rundholmen, der det ikkje blei gjort noko nøyaktig opteljing. Materialet er elles bearbeidd og framstilt i tabell 1.

I tabell 2 er det totale talet av dei ymse sjøfuglartane samanlikna med resultatet frå 1980 og 1976. Utviklinga frå 1976 synes å ha vore klart positiv for gråmåke, sildemåke og kanskje og makrellterne, medan det er blitt færre fiskemåker. For fiskemåke er det nok særleg bestandsnedgangen på Rauna i 1981 som har gjort utslaget. Denne øya hadde i fjor mest 1/3 av alle dei fiskemåkene som blei registrert i sjøfuglreservata.

"Makrellternekoloniane
har hatt ei positiv
utvikling".
Sterna hirundo,-
juvenilis.
Foto : Hallvard Vinje.

Elles var Herøya ikkje med i registreringane frå 1980. Med sine 5 - 600 par sildemåker, 60 makrellterner og 180 fiskemåker har dette gitt stort utslag på tabellen. I 1981 er nok talet på fiskemåker, hettemåker og makrellterner også noko høgare enn det tabellen viser, idet ein så god makrellterne- og hettemåkekoloni som Jakobsholmen, Lilleholmen og Rundholmen ikkje er blitt skikkeleg undersøkt.

Resultata frå dei enkelte sjøfuglreservata syner at dei større sjøfuglkoloniane er stabile eller veksande. Eit unntak her er Rauna. Det er elles gledeleg at dei største makrellternekoloniane har hatt ei positiv utvikling. På andre sida finn ein her døme på at enkelte mindre koloniar synes å ha blitt heilt borte.

I tillegg til det som går fram av tabellane, kan det nemnast at det blei observert tjeld på 12 lokalitetar, gravand på 4, og ærfugl på 3. Dessutan blei det observert tjuvjo, hekkande teiste, 4 grågås, hubro, tårnfalk, splitterne, sandlo, vipe, steinvender?, raudstilk?, raudnebbterne, brunnakke og siland.

Tabell 1. Skjematisk oversikt over bestandsutviklinga i sjøfuglreservata
i Vest-Agder 1973 - 1981. (individal)

Lokalitet: Nr. Namn	Reg.år	Grå- måke	Fiske- måke	Silde- måke	Svart- bak	Hette- måke	Makrell- terne	Sum
55 Bratholmene	1976	17	3	208				228
	1980	25	2	220	4			251
	1981	48	4	199	5			256
56 Revsund	1976		209				15	224
	1980		295				32	327
	1981	2	262				55	319
57 Gåseholmen Slettholmen	1976		179			8	27	214
	1980	2	198		2		32	234
	1981	2	211		5		42	260
58 Terneholmen Grønningen	1976	15	124	17	4		4	164
	1980	75	92	42	2			211
	1981	89	93	74	3			259
59 Okse	1976	87	212	16	13		16	344
	1980	106		287				393
	1981	142	56	330	6			534
60 Skjede	1976		58				29	87
	1980		68		2		75	142
	1981		60		2		125	187
61 Store Lyng- holmen	1976	6	71	223	6			306
	1980	5	4	325				334
	1981	4	36	348				388
62 Herøya	1976	94	62	436	13			606
	1981	ca 70	181	1000/ 1200	10		62	1300/ 1500
63 Songvår, Helle- øya og Kubbøy	1976	54	48	377	7			486
	1980	40	72	1139	12			1263
	1981	43	70	1536	10			1659
64 Valøy	1976	50	6	496	36			588
	1978			2000				2000
	1980	52	24	1660	46			1782
	1981	42	30	2000	32			2104
65 S. Eggvår	1974	4		200	2			206
	1976	18		460	10			488
	1980	16		140	20			156
	1981	18		60	12			90
66 Kjellingen	1974	8	3	234	7			252
	1975	9	3	236	9			257
	1976	11	3	236	9			259
	1977	18		440	9			467
	1978	18		486	10			514
	1980	72	20	382	4			514
	1981	60	2	666	26			754
67 Skjeringen	1976	10		142	10			162
	1980			280	12			292
	1981			224	10			234

Tabell 1. (forts.)

Tabell 1. (forts.)		Grå- måke	Fiske- måke	Silde- måke	Svart- bak	Hette- måke	Makrell- terne	Sum			
68 St. Vengels- holmen	1976	14	10	226	17			267			
	1980	200		1440	60			1660			
	1981	94	16	1200	42			1352			
69 Slettingen	1976	30	160	113	20			323			
	1980	8	120	200	20			348			
	1981	9	40	231	10		2	292			
70 Skotholmen	1976						44	44			
	1980						18	18			
	1981						8	8			
71 Klovholmane	1976	8	10	16	6		24	64			
	1980	70		20	12		16	118			
	1981	20	80	16			24	140			
72 Kjorten	1976	20		100	8			128			
	1980	24	20	140	16			200			
	1981	26	22	110	12			170			
73 Hummerholmen	1976	6		92	24			122			
	1980	52	20	200	50			322			
	1981	40	18	220	28			306			
74 Olavskjæran	1976		24	h e k k i n g			32	56			
	1980	I n g e n						0			
	1981						2	14			
75 Udvåre	1976	34	38	204	26			302			
	1980	40	36	600	50			726			
	1981	40	32	770	28			870			
76 Agneskjæret	1976	178	18	68	26			290			
	1980	126	34	100				260			
	1981	104	8	84	20			216			
77 Småskjæran	1976						34	34			
	1980						16	16			
	1981				2		4	6			
78 Guleholmane	1976	10	98		2		20	130			
	1980	8	60		2		16	86			
	1981	2	42	2	4		14	64			
79 Marøy	1973	294	12	202				508			
	1976	200	50	150	11		3	414			
	1980	200	2	50	32		3	287			
	1981	450	50	120	25			645			
80 Terneholmen	1973	16	274				44	334			
	1976	20	80				14	114			
	1981	70	30		4			104			
81 Råna	1973	20	120	6	30		40	226			
	1974	10	240	100			40	420			
	1976	10	450	180	2		60	950			
	1980	30	600	624	6	168	60	1488			
	1981	20-30	120/ 150	200/ 250	15/ 20	60/ 70	20/ 30	440/ 560			
82 Rødholman	1976	40	20		2	2	24	88			
	1980	22	10	2	6	3	36	79			
	1981	14	30				42	86			
83 Ø. og N. Svinholmen	1976	6	120		8			134			
	1980	8	185		2		10	205			
	1981	20	105				10	135			

Tabell 1. (forts.)

		Grå- måke	Fiske- måke	Silde- måke	Svart- bak	Hette- måke	Makrell- terne	Sum
84 Bjørnen	1979						30-40	30-40
	1980				2		72	74
	1981		20		2		92	114
85 Jakobsholmen Lilleholmen Rundholmen	1973		80				20	100
	1976	4	110				26	140
	1978	6	100	2	2	15	20	145
	1979	2	60-80		2	60-80	130-140	250-300
	1980	2	104		2	14	74	196
	1981						ca.100	100
86 Skydskjær	1973		Ingen	hekk ing				
	1976		Ingen	hekk ing				
	1978						16	16
	1979						50	50
	1980						40	40
	1981		2				55	57

Tabell 2. Totalt tal terner og måkefugl i sjøfuglreservata i Vest-Agder i 1976, 1980 og 1981.

Reg - år	Fiskemåke	Gråmåke	Sildemåke	Svartbak	Hettemåke	Makrellterne	Sum
1976	2175	836	3760	270	8	372	7421
1980	1963	1183	7811	400	182	500	12039 ¹⁾
1981	1607	1432	9525	305	60 - 70	556	13490 ²⁾

- 1) I 1980 blei ikkje nr. 62 Herøya og nr. 80 Terneholmen talt med.
 2) I 1981 blei ikkje nr. 85 Jakobsholmen, Lilleholmen og Rundholmen skikkeleg registrert. og er derfor utelate frå tabellen.

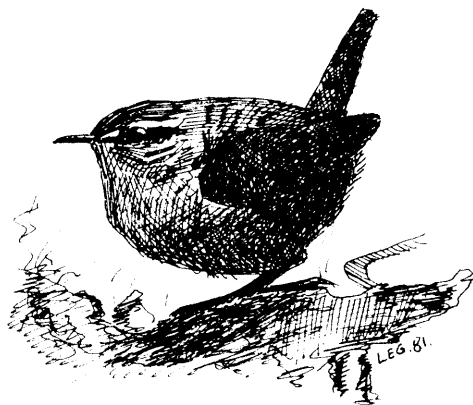
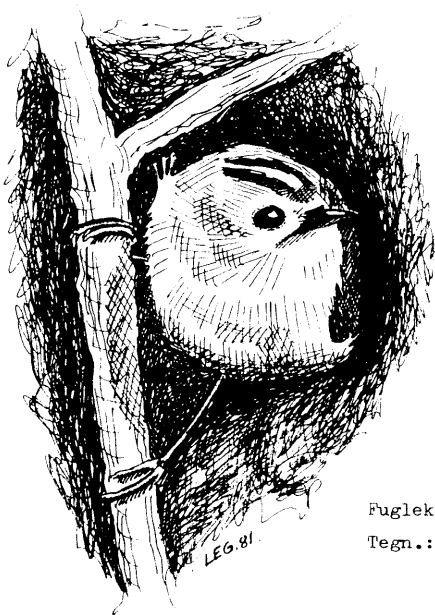

LEIF.

Skal jeg tegne et bilde av vårt nye intervjuobjekt i den "populære" serien "fuglegutta på Agder", må jeg fortelle en episode fra en ekskursjon med Lista lokallag. Det var en av de første turene Leif og jeg hadde sammen med guttene fra Lista, det gikk innover i Elledalen. Vi hadde gått en stund og registrert noen vanlige arter, da vi plutselig fikk høre en bøksanger. Denne var ny for Leif, men tror du han var fornøyd med å høre sangen, nei, han måtte også se fuglen og dermed steget han avsted over en bekk og forsvant inn i småskogen. Etter noen for oss andre lange venteminutter, kom han omsider strålende fornøyd tilbake og kunne bekrefte at nå hadde han også sett denne bøksangeren. Slik er Leif, impulsiv, begeistret, ivrig, stadig på jakt etter nye opplevelser. Han er også meget kunnskapssøkende. Ganske tidlig skaffet han seg en bra samling fuglelitteratur, og hans siste anskaffelser er "Fieldguide til Sør Afrika" og "Fieldguide til Australia". Selvfølgelig har han også gått til innkjøp av 15 LP-plater med fuglelåter (Europas Fåglar) utgitt av Sveriges Radio (Sture Palmér og Jeffery Boswall). (Og det var reklamen --).

Leif på Lista sammen med venner i Mandal lokallag.
Fra v.: Jan, Leif, Kjetil, Odd og Hallvard. Foto: B K K.

Fuglekonge (t.v.) og gjerdesmett.

Tegn.: Leif E. Gabrielsen.

Hvem er så denne Leif?? Hans fulle navn er altså Leif Egil Gabrielsen, 4530 Øyslebø, ivrig medlem av Mandal lokallag, LRSK medlem, Atlassjef i Mandal, styremedlem i samme, nyoppnevnt medlem (1981) av N S K F (Norsk sjeldenhetskomite for fugl) og en meget flink fugletegner som har gledet PIPLERKA's lesere med sine mange fine fugleportrett. (Han har maleren Salvador Dali som en av sine store idealer).

Leifs største bragd til nå er at han som første mann i Norge registrerte brakkswale (*Glareola pratincola*) på Lista juni 1976.

Skal dette bli noe intervju, er det på høy tid å slippe Leif til, og han forteller: "Vel --- jeg har da etterhvert passert 21 somre. Og som Ibsen er jeg født på årets beste dag. Dette skjedde i Norges sydligste by. Interessen for fugl fikk jeg for ca. 6 år siden. Basillen fikk jeg av meg selv da denne hobbyen overhode ikke er representert på Øyslebø fra før. Jeg har alltid vært glad i å tegne. Da jeg også tegnet fugler måtte jeg skaffe meg en fuglebok, og kjøpte da "Cappelens". Etterhvert begynte jeg

å kjenne igjen fuglene i naturen, så da var det gjort. Jeg har alltid vært en lidenskapelig samler, osv."

Hva er det ved denne hobbyen som er så interessant og morsomt at du stadig er like ivrig?

"Det er vanskelig å si! For det første så er jo fuglene levende skapninger som er pene å se på. For det andre så er de godt representert i naturen og derfor gode observasjonsobjekter. Man kan aldri bli utlært, så det er alltid spennende å se etter fugl. Det må jo være dette med nye ting som gjør at man ikke går lei."

Hva er din største fugleopplevelse i år?

"Min største fugleopplevelse i år tror jeg må være at jeg endelig har fått prøve nettfangst. Det var ekstra artig da jeg var med Olav Runde på Revtangen og fanget en turteldue. Ellers så har jeg nettopp sett 5 gråstrupedykkere på én gang."

Hva er din største fugleopplevelse til nå?

"Det må jo nødvendigvis være brakksvala som jeg fikk norgeskryss på i 1976. Hakk i hel kommer observasjon av regretthegre på Øyslebø, observasjon av vaktel samme sted og sist men ikke minst hekkefunn av hvittryggspett, også på Øyslebø. En annen ting som bør nevnes er den observasjonen jeg har gjort mest for å få. Sammen med Runar Jåbekk og Tor Lerbæk tok vi turen til øya Als i Sør-Danmark og fikk se flere kortklotrekrypere som vi visste fantes der. En stor tilfredsstillelse."

Brakksvale. Tegn. Leif.

Hva har vært en trist opplevelse?

"Jeg kan ikke si at jeg har en spesiell trist opplevelse, men når jeg ser massedrap av fugl blir jeg depriment. Enten det gjelder jakt eller oljeutslipp. Dusinvis av skutte trost og sidensvans, og døde og halvdøde fugler fulle av olje liker jeg ikke å se."

Hvor liker du best å gå og se etter fugl? I Øyslebø, på Lista eller på Jæren? (Eller i Danmark?)

"I Øyslebø hvis det er noe å se der. Det er fint å se på fugl både på Lista, Jæren og i Danmark. Men utpå ettermiddagen tenker jeg ofte på at det ville vært fint å kunne gå i skogen hjemme og se på spetter (ikke minst for vinden)."

Hva opptar deg når du er på "fugletur"?

"Først og fremst å få sett fugl. Man ser jo alltid etter mer spesielle fugler, men vanlige arter blir også i høy grad verd-satt. Kryssjakten var nok mer utpreget før, selv om det er artig å få kryss nå også."

Har du noen meninger om hvordan PIPLERKA bør være? Hva den bør inneholde av stoff?

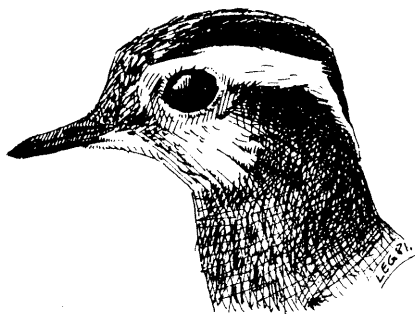
"PIPLERKA mener jeg bør være noenlunde slik den har vært til nå. Både med artikler, småstykker, observasjoner og gjerne konkurranser. Enkelte mener at man bør kutte ut lange lister av observasjoner. Man bør jo ikke ha slike lister fra ende til ende, men de bør absolutt ikke kuttet ut. Man vil alltid få bruk for å kunne gå tilbake og sjekke hva som har blitt observert hvor og når. Slik som det har blitt gjort med inndeling etter kommunene mener jeg er en god løsning. Det er da lett å sammenlikne observasjonene pluss å sammenlikne aktiviteten fra kommune til kommune. Man kan med ett ord si at bladet må være populært. For vitenskapelige artikler kan få folk til å miste interessen, tror jeg. Spesielt da jeg var yngre var det moro å se bokstavene LEG under sjeldne obs. Jeg er sikkert ikke alene om det!!!!"

Har du noen positive eller negative synspunkter på foreningsarbeidet på lokal-, fylkes- eller landsplan?

"Heller få. Det har jo vært litt skurring både her og der, men jeg tror det vil rette på seg etterhvert. VF har jo etterhvert kommet i rute, så andre fastlimte ting tror jeg nok vil løsne etter hvert. Jeg håper at samarbeidet mellom lokalavdelinger, lokallag og ikke minst hovedforeningen vil styrkes og holde seg. Man må være optimist."

Hvilken fugl er din yndlingsfugl? Og hvorfor?

"Min yndlingsfugl er hvitryggspetten. Hvorfor vet jeg egentlig ikke, men det har vel noe å si det at jeg fant den hekkende i 1977. Siden det generelt finnes mye spetter på Sørlandet er det vel naturlig å få et varmt forhold til dem. Ellers så er jeg glad i trekryperen, toppmeisen og rugda. Man må vel kunne si at disse tre artene symboliserer uskyld!?"

Boltit, ikke Leifs yndlingsfugl, men kanskje din? Tegn. Leif E. Gabrielsen.

Hva mener du om utsetting av kanadagås eller andre "fremmede" fuglearter?

"Jeg mener det er uriktig! Prinsipp!"

Dersom du vant 200.000 i tipping, hva ville du da gjøre med dine "fugledrømmer"?

"Først så ville jeg kjøpt skikkelig opptakerutstyr for lyd. Deretter ville jeg spandert på meg en tur til Nord-Amerika, dessuten har jeg ekstremt lyst til å reise rundt i verden for å se først og fremst motmoter, spettehærfugler, nesehornfugler, troster og jernspurver. (Også andre!). Etter disse utskielene ville jeg høyst sannsynlig vært blakk."

Hva mener du om jakt og jegere?

"Jeg liker ikke jakt! Jegere kan være så mangt. Enkelte respekterer jeg, men så altfor mange respekterer jeg ikke. Spesielt unge gutter med hagle, moped og skinnjakke! Jeg er glad for at det ikke blir drevet utbredt småfugljakt i Norge. Slike ting gjør meg sint, og ville sannsynligvis satt meg på en kraftig prøve. Mennesket må snart innse at andre skapninger har like stor rett til livet som det selv."

Hva mener du om reirfotografering?

"Jeg har vært svært lite interessert i dette. Bl.a. p.g.a. at jeg alltid har vært en krøkke med fotoapparat. Hadde jeg drevet mer med fotografering enn det jeg gjør, hadde jeg nok også forsøkt meg på reirfotografering, da jeg var yngre. Nå ville jeg

tenke meg om flere ganger før jeg begynte med det. Fuglene bør få den fred de kan få under hekkingen."

Du har begynt så smått med litt ringmerking. Er det gøy?

"Ja. Jeg håper at jeg kan få begynt for meg selv en gang om ikke så altfor lenge".

Bernt K. Knutsen

Fiskeørnstudien er mesterlig utført av Leif.
Til sammenligning har vi sakset et Walt Disney-
produkt. Hvem er best ?

NY NASJONAL- FUGL ?!

RØRDRUM

Rørdrummen sees vanligvis på rør i kraftutbyggingsfelt. "Stivner" ofte med hode og nebb rettet oppover for å hevde nasjonalfølelsen. Den rungende sangen DRUM DRUM DRUM osv., høres ofte i parrings-tiden (om høsten etter store nedbørsmengder). Sangen minner mye om rørdrummingen fra rørgater, og gir dermed rørdrummen en ypperlig kamouflasje, slik at svært få til nå har observert rørdrummen sittende på slike rør, selv om dette er helt vanlig.

RINGMERKING I RONEKILEN

Bernt K. Knutsen

Mandal lokallag er så heldige å ha som medlem den erfarne ornitologen Jan Michaelsen (tidligere Tønsberg og Store Færder). Jan har ønsket å utføre endel forsøk med ringmerking og nettfangst på forskjellige lokaliteter i Mandal og nærmeste omegn. Det har tidligere ikke foregått organisert ringmerking her.

Jan fikk med seg flere ivrige "læregutter", og her skal først og fremst nevnes Hallvard Vinje, Atle Qvale, Finn Jørgensen og Leif Gabrielsen. Som eksempel på iver, kan jeg referere Atles program tirsdag den 8. september:

Fra venstre: Jan Michaelsen, Atle Qvale, Finn Jørgensen og Hallvard Vinje. Foto : B K K.

startet opp kl. 0600, på skolen kl. 0830, tilbake på plass ved nettet i det store friminuttet kl. 1100, skole til kl. 1400, middag i all hast, og så igjen på plass til man sluttet av kl. 1900. (Han hadde også vært med i ca. 12 timer både lørdagen og søndagen før). Etter gode tips fra Finn, ville Jan først prøve seg på Sånun, nærmere bestemt ved Ronekilen. Her er det en mindre takrørskog (en av de bedre i Mandal), og det ble plassert tre nett i takrørene. Det er ganske sumpaktig på en viss strekning innenfor takrørene, og her ble den såkalte 40 foter'n plassert. Her er vegetasjonen dominert av svartor med enkelte bjørk innimellom. Videre ble det satt opp to nett i en blandingskog i samme området. Her bestod vegetasjonen bl.a. av stor eik, bjørk, or, hassel og en del mindre busk-vegetasjon.

Det var med stor spenning guttene gikk den første nettrunden, og de ble ikke skuffet. Her var det både sivsanger, rørsanger og selvfølgelig løvsangere i hopetall. Og etterhvert som dagene gikk, vanket det både gransanger, buskskvett, blåmeis og mange andre.

Jan underviste guttene i hvordan man skal ta fuglene ut av nettet uten å skade dem, hvordan ringen skal settes på og fremfor alt hvordan man skal bestemme art, kjønn og alder på de forskjellige fugler.

Atle lærte fort 4 - 3 regelen for g r a n- og l ø v-sangeren. Nemlig at gransangeren har 4 håndsvingfjær med innskåret utfan (nr. 3 - 6), mens løvsangeren bare har 3 (nr. 3 - 5). Spisse halefjær antyder vanligvis ungfugl, og mer avrundete halefjær blir altså eldre fugl. Her svirrer med betegnelser som 1K, 2K og 2K+ som angir betegnelse på alder (K for kalenderår). Svart flekk i gapet (på tungen) markerer også ungfugl. Slike, og mange, mange andre knep lærte Jan bort til de unge og lære villige ungguttene. Og det var noen stolte gutter som fikk prøve å sette ring på sin første rødstrupe eller løvsanger. Og undertegnede fikk lov til å forevige flere av de ringmerkede fuglene. (Resultatene er allerede brukt i konkurranse på møte i foreningen).

Resultatene ble behørig skrevet ned i Jans notisbøker med dato, art, kjønn, alder, ringnummer og signatur til ringmerkeren.

Atle har vært så grei og utarbeidet en fullstendig artsliste med angivelse av det totale antall fugler som er ringmerket ved Ronekilen pr. 18. oktober 1981.

Sivsanger ringmerket ved Ronekilen.
Foto: Bernt K. Knutsen.

Søndag 18.10.
hadde vi utlyst
til ringmerk-
ingsekskursjon
til Sånum, og
12 av de ivrigste
i Mandal lokal-
lag møtte opp.
Arts- og antall-
messig ble ikke
dagen av de store.
Men flere av med-
lemmene fikk en

ny og morsom fugleopplevelse. Det var mest trost og grønnsisik som gikk i mistnettene denne dagen. Et par bergender bæret oss med et besøk, likedan lot to dvergdykkere seg beskue, den ene kom til og med så nær at Hallvard nesten hadde fått seg et blink-skudd. (Men den kom innenfor nærgrensen for Hallvard's tele. Slå den). En vannrikse lot seg høre i sivskogen.

Vi hadde en mindre rundtur på Sånum, og av observasjoner skal nevnes: 40 stokkand, kvinand, laksand, spurvehauk, tyrkerdue, heippiplerke, munk, fossekall, kjernebiter, gråsisik og berg-irisk samt endel troster, meiser og finker, tilsammen ble det sett 43 arter.

Jan mener resultatene fra høstens nettfangst er meget lovende, og for Mandal lokallag var det en stor nyvinning i foreningsarbeidet. Her får ungguttene forsøke seg i et arbeid som har mer preg av vitenskap/forskning. Arbeidet gir også verdifulle opplysninger om faunaen i Mandal og om trekket forbi vår kyst.

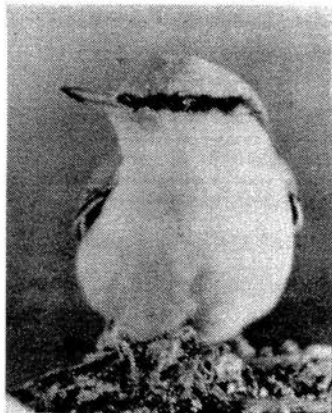
Jan og guttene lover å komme igjen med full innsats fra våren. Vi vil da forsøke og få til en større aktivitet på Hille som også ser svært lovende ut.

Takk til Jan Michaelsen for kritisk gjennomgåelse av manuskriptet, og takk til Atle Qvale som har utarbeidet artslistene.

Litteratur:

Haftorn, S. 1971. Norges Fugler, Universitetsforlaget, Oslo.

Spettmeis ble også fanget og ringmerket ved Ronekilen. Denne er imidlertid fra Vestre Håland. Den lyder kjelenavnet Petrus og spiser nøtter fra matmor og fotograf Villen Vedelers hånd.

RESULTATET FOR 6 RINGMERKINGS-DAGER:

1	Låvesvale (<i>Hirundo rustica</i>)	1 ind.
2	Trepiplerke (<i>Anthus trivialis</i>)	2 ind.
3	Jærnspurv (<i>Prunella modularis</i>)	6 ind.
4	Rørsanger (<i>Acrocephalus scirpaceus</i>)	16 ind.
5	Sivsanger (<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>)	2 ind.
6	Tornsanger (<i>Sylvia communis</i>)	1 ind.
7	Møller (<i>Sylvia curruca</i>)	1 ind.
8	Hagesanger (<i>Sylvia borin</i>)	3 ind.
9	Løvsanger (<i>Phylloscopus trochilus</i>)	60 ind.
10	Gransanger (<i>Phylloscopus collybita</i>)	3 ind.
11	Fuglekonge (<i>Regulus regulus</i>)	1 ind.
12	Gråfluesnapper (<i>Muscicapa striata</i>)	6 ind.
13	Svarthvit fluesnapper (<i>Ficedula hypoleuca</i>)	4 ind.
14	Buskskvett (<i>Saxicola rubetra</i>)	3 ind.
15	Rødstrupe (<i>Erithacus rubecula</i>)	36 ind.
16	Svarttrost (<i>Turdus merula</i>)	13 ind.
17	Gråtrost (<i>Turdus pilaris</i>)	1 ind.
18	Rødvingetrost (<i>Turdus iliacus</i>)	2 ind.
19	Måltrost (<i>Turdus philomelos</i>)	2 ind.
20	Kjøttmeis (<i>Parus major</i>)	11 ind.
21	Blåmeis (<i>Parus caeruleus</i>)	24 ind.
22	Løvmeis (<i>Parus palustris</i>)	5 ind.
23	Spettmeis (<i>Sitta europaea</i>)	1 ind.
24	Trekryper (<i>Certhia familiaris</i>)	2 ind.
25	Sivspurv (<i>Emberiza schoenibia</i>)	13 ind.
26	Bokfink (<i>Fringilla coelebs</i>)	6 ind.
27	Grønnsisik (<i>Carduelis spinus</i>)	47 ind.

Tilsammen 272 ind. à 27 arter.

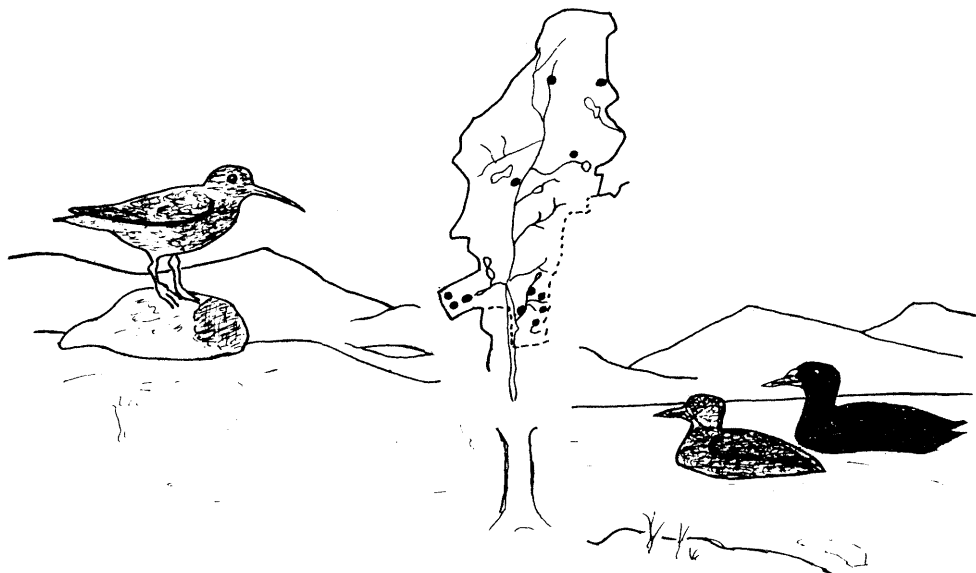
=====

VÅTMARKER OG FUGL I SIRDAL

Kåre Olsen

Sirdal!?? - Sira-Kvina og vannkraftutbygging. Hytteliv og vintersport. Fjell, heier og sau. Villrein og ryper. Stikkord som vel kanskje de fleste sørlendinger vil nikke gjenkjennende til.

Her skal vi imidlertid se nærmere på en annen side av naturen i Sirdal, de såkalte våtmarker. Først kunne det vel kanskje være en idé å ta en rask titt på et kart over kommunen som med sine 1472 km² er Vest-Agders største i flateareal. Bebyggelsen er konsentrert i den forholdsvis trange, skogkledde hoveddalen og de 6 sidedalene. På begge sider av dalføret strekker store heieområder seg med topper som i øvre del av dalen strekker seg helt opp til over 1400 m.o.h. Et utall større og mindre vann, vassdrag og myrer blinker innover heiene og gir ekstra liv og skjønnhet til landskapet. Tidligere vaket fisk i de fleste vann og vassdrag innover her, men kommunen er dessverre sterkt belastet med sur nedbør, og bestanden av ørret er gått drastisk tilbake, og de fleste vann innover heiene ligger nå fisketomme.

På bakgrunn av det store antall vann og myrer kunne en vel kanskje vente å finne en artsrik og stor bestand av ender og vadefugl jevnt utbredt. Så er nok imidlertid dessverre ikke tilfelle. Enkelte vann og myrområder peker seg dog allikevel ut som spesielt interessante i våtmarkssammenheng ved at de har et adskillig rikere fugle- og dyreliv enn omkringliggende områder rent generelt.

La oss ta en rask rundtur for å presentere en del av disse bedre fuglelokaliteter.

Vi starter helt i sør, og første stopp er Øksendalsvann som er forholdsvis grunnt og næringsrikt og med rik plantevegetasjon langs breddene. Størst betydning har lokaliteten som hekke- og oppvekstområde for ender, spesielt stokkand og brunnakke. 20-30 unger fostres årlig opp her. Endel kvinender oversommer årvisst, sommeren 1980 ble arten for første gang også påvist hekkende, og 9 unger vokste opp. Lokaliteten fungerer også som rasteplass under trekket, således er sangsvane, krikkand, toppand og svart-and observert. Også viktig hekkelokalitet for vadefugl: flere par vipper, samt rødstilk, enkeltbekkasin og strandsnipe. I trekktidene er dessuten dvergsnipe, skogsnipe, storspove, rugde og gråhegre sett. Også småfuglfaunaen er rik i området, bl.a. er fossefall, buskskvett og sivspurv funnet hekkende. Tilsammen er 64 forskjellige fuglearter observert i og ved vannet. En etterhvert sjelden tam beverfamilie har også hatt tilhold i vannet i de senere år.

Noen kilometer innover mot Åvedal, finner vi Åvedalsvannet som ligger i et naturskjønt område. Vannet er grunnt med etpar fine, tilgrensende myrområder og er en viktig hekkelokalitet for stokkand, brunnakke og krikkand. Kvinand er også sett. 6 arter vadefugl hekker/er observert. En rik småfuglfauna (27 arter) er påvist i umiddelbar nærhet av vannet.

2 beverfamilier holder til og har bygget sine hytter i vannet. Et besøk her en stille vår- eller sommerkveld kan være en sjelden fin naturopplevelse.

Krokevann ligger oppe på heia øst for Haughom. Det er middels stort og svært uregelmessig av form med en mengde holmer, halvøy-er og nes. Vannet er ubetinget det rikeste heievann på disse kanter når det gjelder fugleliv. 5 andearter, bl.a. svartand og toppand er påvist, dessuten også 5 vadearter. Det mest spesielle for lokaliteten er at fjæreplytt hekker her - for øvrig langt sør for det tidligere kjente utbredelsesområde i Norge. Videre har småspove her sitt eneste kjente hekkested i Sirdal. Heilo finnes i umiddelbar nærhet. Svartbak hekker sannsynligvis også. Dessuten er 19 forskjellige småfuglarter påvist i området.

Litt lenger nord i samme heieområde ligger Flåvann og enda litt nordenfor Åsmundvann. Begge områder har et interessant fugleliv, omenn ikke fullt så artsrikt som de foregående.

Men vi skal videre, og underveis tar vi en rask avstikker oppover en annen av sidedalene - til Mydland. I dette området finner en 3 våtmarksområder som peker seg ut med sitt ganske rike fugleliv. Dette gjelder Daltjern/-myr og et myrområde sør for Mydland bebyggelse. Her er krikand, vipe, rødstilk, enkeltbekkasin, strand-snipe og sivspurv karakterfugler. Rundt Mydlandsvann, en drøy kilometer inne på heia mot nord, påtreffes i tillegg også stокk-and, brunnakke og svartand. Småfuglfaunaen er rik alle disse steder.

Et godt stykke videre oppover Sirdalen bærer det, og vi stopper først på Handeland. Et lite, grunnt vann og myrområde på vestsida av veien i tilknytning til Øysteinsevja er trolig det rikeste våtmarksområde i Øvre Sirdal. Et særdeles viktig oppvokstområde for ender, således ble det sommeren 1980 registrert flere kull av både stокkand og krikand med tilsammen minst 30 unger. Et kull toppand med 9 unger hadde dessuten også tilhold på lokaliteten. I 1979 ble også et kull stjertender observert her. Begge disse sistnevnte arter er ikke funnet hekkende andre steder i Sirdal. Vadefuglfaunaen er også rik, spesielt mye er det av vipe og rødstilk, mens strandsnipe og enkeltbekkasin også er vanlige. Skogsnipe er også sett. Området rundt vannet er attraktivt for en lang rekke småfuglarter.

Et stykke innover heia langs anleggsveien mot Kvinen Kraftverk finner vi Innstestølmyrene. Området er vernet som myrreservat, hovedsakelig på bakgrunn av de karakteristiske strengmyrene som her har sin sørvestligste utpost i denne delen av landet. Området er også registrert som et av de beste våtmarksområder for fugl i Øvre Sirdal, og arter som storlom, svartand, vipe, sandlo, rød-stilk, enkeltbekkasin og strandsnipe + endel småfuglarter hekker og/eller er observert her.

Flatstøl-myra, som er et annet storslagent myrområde, ligger øverst oppe i dalføret. Endel er oppdyrket, men størstedelen av myra er fremdeles intakt. Rødstilken hekker tallrikt her, vipe og strandsnipe finnes også. Dessuten endel andre arter, hovedsakelig småfugl. Interessant er det også at bever er registrert i den stilleflytende åna som slynger seg nedover myra, 630 m.o.h.

Den siste våtmarkslokaliteten som her skal nevnes er Håheller-vann, ca. 10 km innover mot Roskreppfjorden. Trass i sterk anleggsvirksomhet i området de siste år, finner vi likevel en rik fauna i og ved vannet. Hekkende storlom, svartand samt fjæreplytt og heilo er vel av det mest spesielle her. Dessuten finnes også endel andre våtmarksarter: ender, vadefugl, måker og småfugl. Observasjoner tyder også på at svømmesnipe har hekket i området, dette er i såfall den sørligste utposten i landet for denne arten.

Vel, dette var i grove trekk en kort oversikt over de rikeste våtmarkslokaliteter som er kjent fra Sirdal. Forhåpentlig vil de også i fremtiden bli liggende som "oaser" i landskapet - til glede både for fugl og folk.

Kvinand observert på flere lokaliteter i Sirdal.
Foto: Oddvar Pedersen.

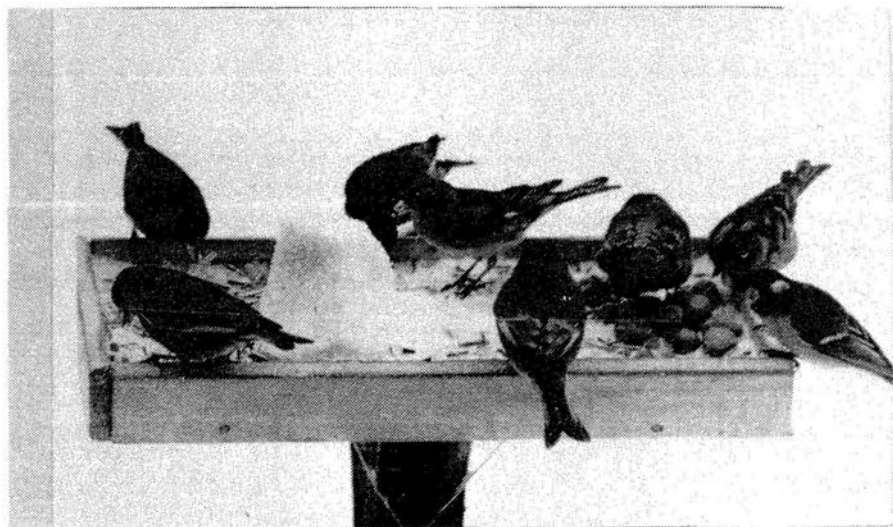
FUGL PÅ FORINGSPLASSEN

Bernt K. Knutsen

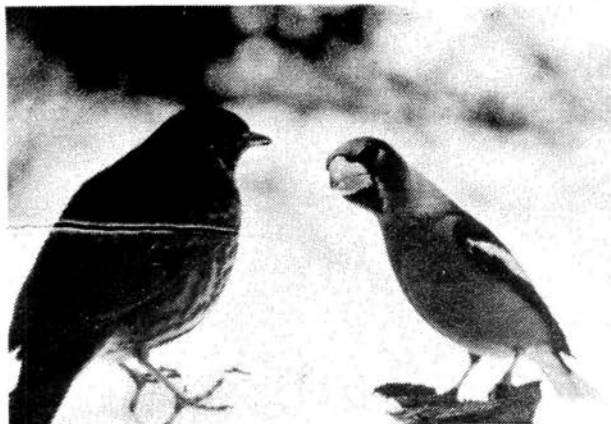
Det foregår så mange slags fugletellinger for tiden; det er vannfugl- og vinterfugl-, sjøfugl- og trekkfugltellinger. Og noen teller kråker. Vi i Mandal lokallag ville ikke være dårligere, så vi fant ut at vi ville prøve å telle fugl på foringsplassen. Vi har ikke tatt mål av oss til å fremlegge vitenskapelige data, så dere borti Bergen som stiller med vinterfugltellingen, kan bare ta det med ro --- vi skal ikke jekke dere ut ...

Når vi nå velger å skrive om prosjektet i PIPLERKA, er det ikke p.g.a. de strålende resultatene, men for at de som har vært med, skal få se sitt arbeid resultere i noe mer enn et telleskjema.

Vi teller søndag morgen etterat vi har lagt ut fôr, og ber om at det maksimale antall av hver art som besøker foringsplassen, blir notert. Vi teller ikke bare de som går på brettet, men også de som befinner seg i den umiddelbare nærhet, mer eller mindre tiltrukket av det utlagte fôr.

Grønnfink, bjørkefink og kjøttmeis. Foto: Hallvard Vinje.

Det er Villen Vedeler som har forevigeet dette historiske møtet mellom en måltrost og en kjernebiter på Villens foringsplass på Vestre Håland ved Mandal. Bildet er tatt ultimo februar 1981.

Vi har gått til felles innkjøp av solsikkefrø, som utgjør hovedsaken av fôret. Forbruket varierer fra fem til etthundre kilo. Vi oppfordrer til variert bruk av fôr, f.eks. havregryn, korn, peanøtter, talg, kokosnøtter, brød- og matrester, men husk IKKE salt mat.

Vi har listet opp 25 antatte "foringsfugl", og det ble nærmest full klaff, da bare kaie uteble fra "selskapet". Det er også avsatt noen ledige rubrikker hvor sjeldnere arter kan noteres. Det ble dessuten stilt spørsmål om hva slags fôr vedkommende brukte, om det har vært besøk av rovfugl og om noen av fuglene virket syke eller skadde.

Det er dessverre bare seks tellere som leverte inn skjema, men vi håper og tror at resultatet skal bli bedre vinteren 81/82.

Vi lar telleskjemaet tale for seg, men vil bare peke på det overraskende store antall kjernebitere som først og fremst ble registrert hos Hallvard Vinje, men tre andre tellere hadde besøk av enslige kjernebitere.

To av foringsplassene hadde jevnlig besøk av spurvehauk, og på en plass ble også en hønsehauk notert. Finn hadde en varsler som holdt på og jakte på småfugl. Ellers ble det registrert grønnsisik, måltrost, dvergspett, gråspett og kornkråke enkeltvis eller i mindre antall. (Registrert utenom telledagene.)

Antallsvis er det kjøttmeis, gråspurv og grønnfink som dominerer med henholdsvis 30,5, 21 og 21,7 %.

De som har deltatt i tellingene takkes herved. Og det var: Berit og Toni Egeland, Finn Jørgensen, Bernt Knutsen, Jan Michaelsen, Arle Qvale og Hallvard Vinje.

	Tellingsdato							
	9/11	7/12	21/12	4/1	25/1	8/2	22/2	15/3
1. grønnspekk	1							
2. flaggspett	1	2	2	1	2	1	1	
3. stær	19	32	17	2	3	4	2	48
4. nøtteskrike	2							
5. skjære	2	4	5	2	2	2	2	2
6. kaie		Ikke registrert.						
7. kråke	1			4		1	2	2
8. sidensvans		9						
9. gjerdesmett	1	2	2	2	2	2	2	2
10. jernspurv				1			2	2
11. rødstrupe	4	6	5	7	5	6	8	7
12. gråtrost	5	2	1	1		1		
13. svarttrost	6	8	5	7	9	5	8	32
14. rødvingetrost	1							
15. løv/granmeis	10	18	20	7	17	9	8	11
16. svartmeis				3	3	3	4	5
17. blåmeis	8	13	19	13	16	12	12	16
18. kjøttmeis	80	136	140	186	181	154	134	144
19. spettmeis	6	6	7	4	4	5	5	4
20. gråspurv	139	150	92	90	95	70	88	68
21. bokfink	6	4	4	5	3		2	3
22. bjørkefink	6	4	1			2	4	6
23. grønnfink	17	45	50	79	148	129	194	158
24. dompap	1	31	18	22	5	10	19	16
25. gulspurv		20	23	31	18	20	10	10
26. kjernebiter		5	5	6	10	9	27	23
27. pilfink		2		1	1		1	2

OM KJØTTMEISER OG JUICE-BOKSER.

For noen år tilbake brukte en melkeflasker med "korker" av aluminiumsfolie. Kjøttmeisene her i landet, og i utlandet, lærte seg etterhvert hvordan de skulle åpne disse flaskene, og melkeflaskeåpnende kjøttmeiser ble en plage i mange distrikter.

I løpet av de siste par årene har kjøttmeisene (i alle fall noen i Lillesand) funnet et nytt offer for sin åpnertrang. Denne gang har de kastet seg over 2-dl juicebokser av papp/aluminiumsfolie med appelsin-saft i.

På ASKO-lageret i Lillesand står lagerportene åpne når lastebilene lossar/laster varer. Mens dette pågår, kommer kjøttmeisene inn i lagerhallen hvor de forsyner seg av tilgjengelige og fordøyelige varer.

Det har med tiden dannet seg en hard kjerne på 10 - 15 meiser som i vinterhalvåret overnatter i lagerhallen.

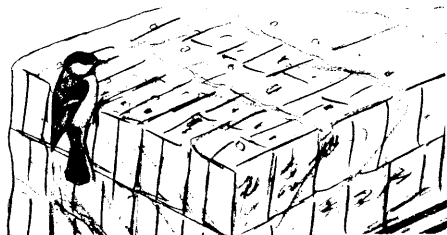
Det er disse kjøttmeisene som systematisk åpner juice-boksene. De hakker seg gjennom aluminiumsfolien i den lille åpningen hvor en fører inn sugerøret i boksen.

Meisene ser ut til å finne stort behag i saften og det er ikke få bokser de har ekspedert på denne måten.

De hakker seg først gjennom den gjennomsiktige plastsekken som juice-boksene er pakket i - deretter går de løs på den blanke flekken på boksen.

Nå er man altså tvunget til å dekke til juice-pakningene dersom de ikke skal ende som gratis-drinker for lillesands-kjøttmeisene.

E. Wrånes

NY NEBB-VARIANT HOS HAGESANGER

E. Wrånes

Den omtalte hagesanger fotografert
av Eldar Wrånes.

Under høsttrekket i 1978 var en hagesanger så heldig å forville seg inn i et av mine mistnett i Randesund. Fuglen kunne fremvise en av de helt uvanlige nebbutgavene. Overnebbet var utviklet nedover og vokst gjennom undernebbet, mellom de to underkjeve-halvdelenene. Under det hele hang tunga som et lite slips.

Det synes å være umulig å åpne nebbet. Kanskje inntok fuglen mat mellom overnebbet og tunga. Fuglen var i god kondisjon og så ikke ut til å ha lidd noen alimentær x) nød.

Hverken før eller senere har jeg fanget hagesangere med lignende nebbutgave. Nebbtypen har neppe blitt alment godtatt i populasjonen og vil vel neppe bli det i fremtiden. ("no success in leaving progeny," Darwin 1895)

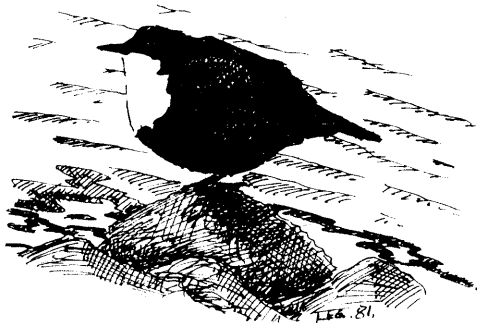
(x) ernæringsmessig, red. anm.)

PÅ ATLAS-TUR MED MANDAL LOKALLAG

Audnedalen er i ornitologisk sammenheng nærmest en hvit flekk på kartet, særlig gjelder det øvre del av dalen. Mens den nedre del er bedre dekket, særlig etter at Atlasregistreringene ble påbegynt av Velle (senior og junior) i Buhølen.

Vi i Mandal lokallag la opp en strategisk plan om å fare over fire av de blanke rutene fra Vigmostad og nordover. Vi startet opp ti mann i tre biler søndag den 24. mai 1981. Første del av turen kjørte vi samlet alle tre bilene. Nå var det meningen at de mer erfarne skulle undervise de andre i Atlasarbeid. Her var vi så heldige å ha med oss Jan Michaelsen som har stor erfaring i feltarbeid. Vi gjorde stopp ved alle interessante lokaliteter, og alle var ute av bilene og lyttet og observerte, noterte og diskuterte. Vi avgjorde ikke Atlaskoden ved hver observasjon, men noterte i stikkordsform f.eks. sang, kurtise, par, biotop, reirplass o.l. Etter å ha sveipet over noen km av aust- og vestheia samt dalen, fant vi oss en koselig rasteplass ved Brådlandsvannet. Her gikk Jan igjennom de forskjellige observasjonene for å fastsette atlaskode. Det ble flest B 3 koder (syngende han), og det var vel ikke annet å vente så tidlig i hekkesesongen. Fjorten dager eller kanskje tre uker senere hadde sikkert gitt oss adskillig flere D-koder. Vi registrerte henholdsvis 44, 42, 35 og 24 arter i de fire rutene vi undersøkte. Jeg skal ikke trette leserne med komplette artslistene, men bare nevne tilfeldige observasjoner. En stor, stolt og meget flott tiur spankulerte midt i veien der vi strevde oss opp på vestheia fra Vigmostad kirke. På Helle lot en åkerrikse sine lyste-lige crex lyde til stor glede for oss alle. Ved Øvre Øydnavann fikk vi høre en gulsanger som utfoldet sin stemmeprakt. Vi så flere par med kvinand, stokkand og krikand, der var vipe, strandsnipe og enkeltbekkasin. Svartspett ble hørt øverst i dalen, og vi hadde flaggspett i to ruter. De tre svalene og tårnseiler hadde vi i alle ruter. (Unnskyld, taksvale manglet i rute MK 0585).

Av sangere
hadde vi
ellers munk,
hage-, torn-
og løvsanger.
De fire vanlige
trostene og
tre slags
meiser. Av
rovfugl ble
det bare en
hønehauk.

Fossekall. Tegn. Leif E. Gabrielsen.

Vi avsluttet turen i Buhølen der Velle viste oss et gammelt reir av fossekall, hvor ---? -- under en foss selvfølgelig. Den hadde for øvrig nytt reir like i nærheten, men det holdt vi oss godt unna. Og så kom regnet.

En takk til fylkesavd.s kasserer, Bjørn V. Olsson, som omgående sendte oss en sjekk som dekning av vår atlasbilgodtgjørelses-regning.

Her skal også nevnes at Runar Jåbekk gjorde en tur på egen hånd i rute MK 0555 (Vigmostad). Han øket artsantallet fra 44 til 56 og av disse fikk vi 3 med kode A (Ingen indikasjon på hekking), 24 med B (Mulig hekking), 8 med kode C (Sannsynlig hekking) og 21 med kode D (Konstatert hekking).

Bernt K. Knutsen

RETTELSE/TILFØYELSE TIL PIPLERKA 10 (1980)

- s. 25 (1/2) : Øverst på sida: står: Svartbak, *Larus marinus*
skal være: SILDEMAKE, *Larus fuscus*.
(SM 411 697)
- s. 99 (3/4) : I oversikten over vårobservasjoner av skogdue er følgende observasjon uteglemt:
1 ind Huseby 21/4-74. (Ottar Osaland).

Vi har sakset følgende fra A-magasinet nr. 42 1981,
nærmere bestemt fra "Naturen rundt oss"-sidene som Sverre M.
Fjelstad redigerer:

TORNSKATE MED GULPEBOLLER?

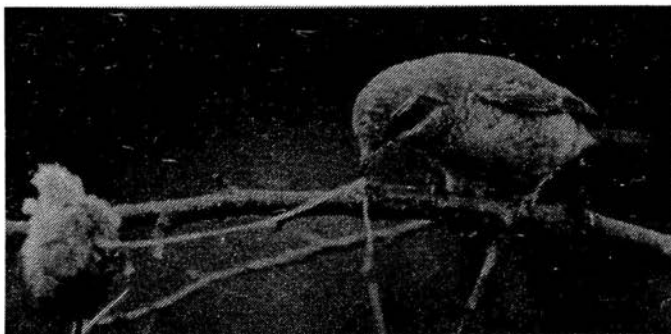
Jeg satt klar med kameraet ved en tornskates "spiskammer" som besto av endel insekter pluss en spissmus som var spiddet inn på noen torner i et kratt. Da tornskaten ankom hoppet den straks bort til spissmusen, og jeg gikk da ut fra at den ville spise den. Men fuglen nølte noen sekunder, så bøyde den seg godt fremover og utover kvisten den satt på og dermed gulpet den opp en svart oval tingest som forsvant ned på bakken under. Da først gikk den løs på musen med god appetitt. Gulpebollen viste seg å inneholde rester etter blant annet biller og fluer. Dette var interessant, da jeg hverken har hørt eller lest om at tornskaten gulper opp ufordøyde matrester. Hva vet Fjelstad om dette?

V. Vedeler, Mandal
(NOF, Mandal lokallag)

Og Fjelstad svarer på dette:

Jeg er oppmerksom på at tornskaten gulper opp ufordøyde matrester, men kan ikke huske å ha sett det. Det mest besynderlige ved hendelsen De beskriver, er at tornskaten holdt måltid på en spissmus - et bytte de fleste fugler (og pattedyr) vraker av grunner jeg har beskrevet tidligere. - Det er kjent at gulpeboller, eller ugleboller som de også kalles, støtes opp av en rekke fuglearter - ikke bare ugler. (Se forøvrig "Naturen rundt oss", A-Magasinet nr. 33 i år!). Tornskatens kosthold er slik at det er nødvendig for fuglen å gulpe opp matrester av og til. Tornskaten kan ta småfuglunger, musunger, tordivler og andre insekter med hardt kitins skall - altså byttedyr det blir en del ufordøyde rester av etter måltidet. Spørsmålet er bare i hvilken grad fuglen sluker byttet Slukes det helt, må det bli mange ufordøyde matrester å gulpe opp. Men tornskaten hører ikke til rovfuglene, og den er ikke særlig stor, så den klarer neppe å sluke voksne mus hele. Det er derfor tenkelig at den ikke særlig regelmessig og ofte støter opp gulpeboller. Når den av og til gjør det, "pakker" den de ufordøyde og harde

matrester inn i et bløtere materiale, som hår og fjær. Dette gjør den enten av hensyn til oppholdet i maven, eller til dannelsen av selve gulpebollen. Å spise bløtt "innpakningsmateriale" er nødvendig for fugler som regelmessig lager gulpeboller. Hvis det ikke finnes hår og fjær i maten, leter fuglen opp løse fjær og hår i terrenget, eller den tar til takke med papir- og plastbiter og/eller gummistriker! Har noen av leserne sett tornskaten sette til livs slike saker?

Tornskate koser seg med en skogmus. Foto: Villen Vedeler.

NORSK ORNITOLOGISK FORENING

INNKALLING TIL ÅRSMØTE I MANDAL 25. JANUAR 1982.

Årsmøtet i NOF/ Vest-Agder blir halde på Risøbank,
Mandal kl. 19.00

Styremøte samme stad og dato ein time før.

Saksliste: Faste postar.

Formann, sekretær og kasserar ønskjer avløysing.

Styret

OPPRØP !

Stripegås og snøgås.

Det foreligger svært få nyere oversiktsartikler over de mer sjeldne fuglearter i norsk fauna. I denne forbindelse vil jeg gjerne lage en oversikt over to av våre sjeldneste gåsearter, stripegås Anser indicus og snøgås Anser caerulescens. Alle observasjoner er av interesse, likeså klipp fra dags- og ukepresse om disse artenes opptreden. Da det ved observasjoner av disse artene kan dreie seg om individer som er rømt fra fangenskap, er det viktig også å få opplysninger om lokaliteter der de er blitt holdt tamme eller halvtamme.

Komplekset "blå og hvite" gjess består av fire arter. Ved siden av de to nevnte er det keisergås Anser canagicus og rossgås Anser rossii. Tre arter opptre i bare en fargetype, mens snøgåsa kan opptre i flere. Scott, P. 1977. A coloured key to the wildfowl of the world. The Wildfowl Trust. 96 s., deler snøgåsa i to underarter; stor snøgås A.c. atlanticus og lita snøgås A.c. caerulescens. I typisk form er disse to underartene så godt som uadskillelige, det vil si hvite med svarte vingespisser. Lita snøgås kan imidlertid også opptre i en "blå" fargefase, og kalles da blågås. Mengden av svart eller blåsvart i slike fugler kan variere sterkt. Unge fugler av "normal" lita snøgås er dessuten brunlig grå.

En må dessuten være på vakt mot albine gjess av andre arter. På grunn av disse vanskeligheter bes observatørene sende så nøyaktige beskrivelser som mulig, men alle observasjoner av "hvite" eller "blå" gjess er av verdi, selvom nøyaktigere beskrivelse er vanskelig å gjøre.

Bidragstyttere vil få særtrykk når materialet foreligger ferdig publisert.

Asbjørn Sollien

Kirkely

1925 BLAKER

N O R S K O R N I T O L O G I S K F O R E N I N GM A N D A L L O K A L L A GProgram våren 1982.

- 25.des.- 6. januar, Vinterfugltelling, periode II. Påmelding til
Leif E. Gabrielsen.
- mandag 11.januar, årsmøte i Mandalshallen kl.18.30. Årsberetning,
regnskap, valg. Film ved Villen Vedeler.
- 10.- 24. januar, vannfugltelling. Påmelding til B. Knutsen.
- 30.jan- 7.februar, vinterfugltelling, periode III.
- mandag 8. februar, medlemsmøte i Mandalshallen kl.18.30.
- mandag 22.februar, medlemsmøte i Mandalshallen kl.18.30.
- mandag 8.mars, medlemsmøte i Mandalshallen kl.18.30.
7. - 14.mars, vannfugltelling.
- mandag 22. mars, medlemsmøte i Mandalshallen kl.18.30.
- søndag 28. mars, ekskursjon til Lista. Avgang fra Bryggegt. kl.6.00.
- mandag 19. april, medlemsmøte i Mandalshallen kl.18.30.
- mandag 3. mai, medlemsmøte i Mandalshallen kl.18.30.
- søndag 6. juni, ekskursjon til Lista. Avgang fra Bryggegt. kl.6.00.
- mandag 14. juni, medlemsmøte i Mandalshallen kl.18.30.

Det vil dessuten bli forsøkt med en "Atlas"-tur
til Knaben og en nattekskursjon i Mandal.
Nærmere opplysning vil bli gitt på medlemsmøtene.

Av program på medlemsmøtene kan vi nevne : film, lysbilder,
konkurranser, fugleprat, ukens fugl og m.m.m.
Det er enkel bevertning med brus og boller.
Et av vårens møter vil bli lagt til Buhølen. Nærmere
opplysninger siden.

Til:.....

.....

.....

Avs. NOF/Avd. Vest-Agder, Postboks 4502 Grim, 4601 Kr.sand S

Ikke "kjernekarer",— men kjernebitere...Foto: Villen Vedeler.

I N N H O L D :	Side:
Michaelsen, Jan, Finn Jørgensen, Atle Qvale og	
Hallvard Vinje: Ornitologiske registreringer på Hille..	45
Kiland, Helge: Sjøfuglteljinger i Vest-Agder 1981.....	53
L E I F.....	58
Knutsen, Bernt: Ringmerking i Ronekilen.....	65
Olsen, Kåre : Våtmarker og fugl i Sirdal.....	69
Knutsen, B.K.: Fugl på foringsplassen.....	73
Wrånes, Eldar : Om kjøttmeiser og juice-bokser.....	76
" " : Ny nebb-variant hos hagesanger.....	77
På Atlas - tur med Mandal lokallag.....	78
Vedeler, Villen : Tornskate med gulpeboller.....	80
O P P R O P	82
Mandal lokallag, program våren 1982.....	83